

MULOQOT QOBILYATLARI PEDOGAGIK-PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA

Muhayyo OTANAZAROVA

Toshkent amaliy fanlar universiteti o'qituvchisi

Muslima ERKINOVA

Toshkent amaliy fanlar universiteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi

***Annotatsiya.** Insonning shaxsiyati va boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatiga qo'yiladigan talablar yil sayin ortib bormoqda. Bolalarga bunday muammolarni engishga yordam berish uchun muloqot qobiliyatlarini o'z vaqtida va to'liq shakllantirish haqida g'amxo'rlik qilish kerak. Psixologiyada qobiliyatlar odamlarni bir-biridan ajratib turadigan va ularning turli faoliyatdagi muvaffaqiyatlaridagi farqlarni tushuntiruvchi barqaror individual psixologik xususiyatlar sifatida qaraladi". Pedagogikada qobiliyatlar shaxsning individual psixologik xususiyatlari sifatida belgilanadi, ular muayyan faoliyatni muvaffaqiyatli bajarish uchun shartlardir.*

***Kalit so'zlar:** muloqot, kommunikativ qobilyat, maktabgacha yosh davri, kichik maktab yosh davri, intereaktiv, perseptiv.*

Muloqot murakkab va ko'p qirrali faoliyat bo'lib, u shaxsdan oldingi avlodlar tomonidan to'plangan ijtimoiy tajribani o'zlashtirish jarayonida o'zlashtirgan aniq bilim va ko'nikmalarni talab qiladi. Yuqori darajadagi muloqot qobiliyatlari jamiyatda muvaffaqiyatli hayotning kalitidir.

Muloqot - bu aloqalar va aloqalarni osongina o'rnatish tendentsiyasi yoki qobiliyatidir. Shuning uchun, ochiqko'ngil odam deganda boshqa odamlar bilan aloqa o'rnatishni oson topadigan, suhbatlashish yoqimli bo'lgan inson tushuniladi. Muloqot - bu odamlar o'rtasida aloqalarni o'rnatish va rivojlantirishning murakkab, ko'p qirrali jarayoni bo'lib, u qo'shma faoliyat ehtiyojlari va ma'lumot almashish, o'zaro ta'sirning yagona strategiyasini ishlab chiqish, boshqa shaxsni idrok etish va tushunishni o'z ichiga oladi. Ushbu ta'rifdan xulosa qilishimiz mumkinki, aloqa o'z namoyon bo'lishining uch tomoniga ega: kommunikativ, interaktiv va pertseptiv.

Muloqotning kommunikativ tomoni shaxsning boshqa odamlar tomonidan ularning semantik idrokiga ongli ravishda yo'naltirilgan harakatlari, ma'lumot almashish va

tajriba almashish orqali namoyon bo'ladi. Muloqotning interaktiv tomoni - bu shaxslararo munosabatlar jarayonida odamlarning bir-biri bilan o'zaro ta'siri, birgalikdagi faoliyatdagi shaxslararo o'zaro ta'siridir. Muloqotning pertseptiv tomoni odamlarning boshqa odamlarni, o'zlarini, guruhlarni idrok etishi va baholashi, boshqa shaxsni idrok etishi va tushunishi, odamlarning bir-birini tushunishi orqali namoyon bo'ladi.

Muloqot qobiliyatlari - bu ijtimoiy yo'naltirilgan (aloqa, hamdardlik, xayrixohlik) shaxsiyatining individual psixologik fazilatlari majmui; ijtimoiy kommunikativ faoliyatning bilim, ko'nikma va malakalari darajasidir.

Boshlang'ich maktab yoshi - ijtimoiy xulq-atvorni, muloqot san'atini o'zlashtirish, muloqot qobiliyatlari, muloqot normalari va qoidalarini o'zlashtirish uchun eng maqbul davrdir. Muloqot jarayonida bolaning nutqi rivojlanadi. Nutq aloqa vositasi sifatida kommunikativ faoliyat rivojlanishining ma'lum bir bosqichida paydo bo'ladi. Uning paydo bo'lishi va rivojlanishi muloqotga bo'lgan ehtiyoj bilan belgilanadi. Og'zaki muloqot natijasida bolaning dunyosi kengayadi va chuqurlashadi. Agar bola kattalar va tengdoshlari bilan muloqotda bo'lmasa, uning rivojlanish sur'ati sekinlashadi. Muloqotga bo'lgan ehtiyoj tug'ma sifat emas u inson hayoti, uning boshqalar bilan munosabati natijasida vujudga keladi. Muloqotning rivojlanish dinamikasi o'zgaradi: kichik yoshdan katta yoshgacha, muloqotning intensivligi oshadi, aloqa doirasi kengayadi va eng muhimi, tengdoshlar bilan muloqotga bo'lgan ehtiyoj ortadi. Kattalar bilan muloqotda bola ijtimoiy tajribani o'rganadi va tengdoshlari bilan aloqada bo'lganda, u uni boyitadi, nafaqat yangi bilimlarni oladi, balki o'zi haqida tasavvurni ham shakllantiradi. Bolaning nutqi ilk bolalik davrida shakllanishni boshlaydi va u maktab yoshiga yetganda to'liq muloqot qila olishi lozim. Muloqot ko'nikmalari va qobilyatlarining shakllanishida maktabgacha yosh davri muhim ahamiyat kasb etadi. Bu davrda bolaning ota onasi va yaqinlari bilan muloqoti alohida o'rin tutadi shningdek bolaning boqchaga boorish yoki bormasligi ham ahamiyatga egadir. Chunki bola boqchada tengdoshlari bilan o'zaro birgalikdagi faoliyatda muloqot ko'nikmalarini o'zida shakllantiradi. Boqchada bola o'ziga begona bo'lgan kattalar bilan muloqotga kirishadi va o'z tengdosh bolalar bilan

muloqot munosabatlari o'rnatadi. Bolalar muloqotining ahamiyatli jihati shundaki bola kattalar ishlatadigan muloqot so'zlaridan ko'proq foydalanishadi. Kattalarga ko'proq taqlid qilishadi. Bular bolaning ota-onasi, bobo-buvisi, aka-opalari va ko'proq vaqt o'tqazadigan qarindoshlari bo'lishi mumkin. Kichik maktab yosh davriga kelib bolalarning kamunikativ ko'nikma malakalari bir muncha oshadi. Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarining asosiy kommunikativ qobiliyatlari quyidagilardan iborat:

- ✓ idrok etish va tushunish qobiliyati;
- ✓ boshqalarning nutqiga to'g'ri munosabat;
- ✓ boshqa odamlar bilan suhbatlarda navbatchilik qilish qobiliyati
- ✓ tushuntirish qobiliyati;
- ✓ jummalarni grammatik jihatdan to'g'ri formatlashdan foydalangan holda o'z fikrlarini aniqroq ifodalash qobiliyati: ot va sifatlarning hol oxirlaridan foydalanish, predlogli konstruktsiyalarni qurish va boshqalar;
- ✓ turli xil tovushlarni aniq talaffuz qilish qobiliyati;
- ✓ suhbatni boshlash va davom ettirish qobiliyati, ikkala holatda ham suhbatdoshning reaksiyasini kutish va uning so'zlariga javob berish.

Bu qobiliyat yuqorida qayd etilgan tinglash, tushunish, javob berish va navbatma-navbat harakat qilish malakalaridan iborat.

Muloqot qobiliyatlari darajasi nutq odob-axloqi shakllarini tushunishga, boshqa odamlar bilan empatiya qilish qobiliyatiga, og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqot sohasidagi bilimlarga bog'liq. Shunday qilib, muloqot qobiliyatlari - bu muloqot qilish qobiliyatini, muloqot samaradorligini va boshqa odamlar bilan mosligini ta'minlaydigan shaxsning individual psixologik xususiyatlaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М.: Просвещение, 1991.
2. Гамезо М. В., Герасимова В. С. Старший дошкольник и младший школьник: психодиагностика и коррекция развития. – Воронеж, 1998. –С. 67- 74.
3. Киселёва Т. Г., Красильников А. Ю. Основы социально-культурной деятельности. – М., 1996. – С. 52.

4. Столяренко Л. Д. Педагогическая психология. -2-е изд., 2003. – 544 с.
5. Otanazarova M.U. Shaxsning shakllanishida oila, pedogog va psixolog hamkorliginig psixologik xususiyatlari. Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali, 2024, № 1.
6. Otanazarova M.U. Qayta nikohdagi oilalarda ota-ona va farzand munosabatlarining psixologik jihatlari. Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar jurnali, 2024, № 3.

THE BENEFITS OF LEARNING THE SECOND LANGUAGE IN EARLY CHILDHOOD

Maksud KAKHOROV

*Uzbekistan state world languages university,
an intern teacher*

Annotation. *So far, there have been an argument concerning to the benefits of learning language at early age and in adulthood and this article briefly explains how effective learning any foreign language at early age, and comparing the bilinguals with monolinguals, simply provding reasonable explanations and examples counting on the real life situations. Furthermore, this article examines the difference between learning any foreign language at early age and in adulthood and can be used as a guide for teachers who teach foreign languages.*

Key words: *immigrants, native-born Americans, imitators, inherently flexible, intonation patterns, gestures, facial expressions.*

One of the important factors today is to learn a language must be age factor. Firstly, most of the results of the research studies show us that there are many advantages to learning a language at an early age. Several studies report that children can acquire the language better than adults do. If we want to take the task of foreign language learning seriously, one of the key principles is the earlier start. The children do better than adults in picking up the English pronunciation as well. As mentioned in of the books which shows one of the studies called “Teaching Young Children a Second Language” it did not matter how long the immigrants stayed in the United States the important that is they came to this country at an early age they sounded like native-born Americans. In addition, that study shows that children can have intuitive knowledge of whether a sentence is well formed grammatically. We can say that adults miss this intuitive knowledge. We can